

Nebojša Macanović, Jagoda Petrović, Goran Jovanić (ur.)

POLOŽAJ MARGINALIZOVANIH GRUPA U DRUŠTVU *Banja Luka, Centar modernih znanja; Beograd, Resursni centar za specijalnu edukaciju, 2019*

Obsežna monografija/zbornik *Položaj marginaliziranih skupin v družbi* (629 str.) je izšla ob mednarodni znanstveni konferenci *Družbene deviacije*, ki jo prirejajo od leta 2016 in se ukvarja z različnimi družbenimi problemi, ki so pogosto vzrok disfunkcionalnosti. Letos je bila konferenca osredotočena na temo marginaliziranih skupin v družbi in je odprla pereča vprašanja družbene izključenosti. Organizator je bil Center modernih znanj iz Banjaluke. Svoje raziskave so na konferenci predstavili znanstveniki iz osmih držav: Avstrije, Madžarske, Slovenije, Hrvaške, Makedonije, Srbije, Črne gore ter Bosne in Hercegovine.¹

Zbornik vključuje 66 prispevkov in je zanimiv tudi za področje izobraževanja odraslih in starejših odraslih. Osvetljuje namreč različne probleme posebnih ciljnih skupin, ki so družbeno na obrobju ali so družbeno izključene. Avtorji in avtorice analizirajo probleme z različnih teoretskih zornih kotov, saj prihajajo iz različnih znanstvenih disciplin (pravo, psihologija, politologija, medicina, socialna pedagogika, socialno delo, andragogika idr.), in ponudijo rešitve za ublažitev ter premagovanje družbene marginalizacije in prikrajšanosti. Na ta način zbornik oblikuje multidisciplinarno celoto.

Vsak avtor je na svoj način osvetlil specifične posameznih marginaliziranih skupin, kot so revni, brezposelni, brezdomci, migranti ... Druga skupina referatov prikazuje možne socialne izključenosti glede na družinsko strukturo, npr. enočlanska gospodinjstva, enostarševske družine, otroci brez staršev, številčne družine ipd. Tretja skupina analizira družbeno izključene skupine, kot so etnične, rasne in verske manjšine, skupine različne spolne usmeritve (npr. skupine LGBT) in skupine z alternativnim slogom življenja (npr. deviantne subkulture mladih). Nekatero raziskavo (npr. *Marginalizacija mladih na delu*, *Marginaliziran položaj starih žensk*) so izpostavile družbeno marginalizacijo glede na starost in ugotavljajo, da so skupine mladih in skupine starih (lahko) brez družbene moči. Tudi storilci kaznivih dejanj so skupina, ki jo je treba obravnavati ločeno. Vključuje trenutne in nekdanje zapornike, mladoletne prestopnike. Kompleksna tematika se dotika tudi žrtev nasilja in otrok zapornikov (npr. raziskava o marginalizaciji otrok zapornikov).

¹ Program konference je dostopen na <https://www.centarmodernihznanja.com/novosti/38-agenda-iv-medjunarodne-konferencije>. Dostopne so tudi ugotovitve dela v sekcijah na povezavi <https://www.centarmodernihznanja.com/novosti/40-zakljucci-cetvrte-medjunarodne-konferencije-drustvene-deviacije>.

Mnogo težav imajo v družbi skupine ljudi z nizko izobrazbo, slabim zdravstvenim stanjem (npr. naraščanje števila obolelih za demenco) in hendikepom. Ljudje, ki imajo posebne potrebe zaradi telesnega ali duševnega hendikepa, so soočeni z mnogimi stereotipi (podobno kot druge marginalizirane skupine) in imajo veliko ovir tudi v izobraževalnem sistemu. O tem govori raziskava Diskriminacija oseb z invalidnostjo v sistemu visokega izobraževanja v Srbiji. Na ta problem so opozorili tudi raziskovalci, ki so sami osebe s posebnimi potrebami. Prav to, da je konferenca vključujoča ne le na ravni pristopov in vsebin obravnave problemov, temveč tudi na ravni izvajalcev (govorcev, moderatorjev), prispeva k izjemni klimi v konferenčnih prostorih.

V zbornik so vključena tudi poročila raziskav o skupinah ljudi z različnimi vrstami odvisnosti (od alkohola, psihoaktivnih substanc). O tem je govorila dr. Zlokovićeva v uvodnem referatu o starših, ki so odvisniki, in otrocih, ki so soodvisniki. Raziskovalci poudarjajo tudi razmeroma novo področje raziskovanja odvisnosti od dela kot vrste neke-mične odvisnosti.

Večdisciplinarni pristop k problematiki marginalizacije (pravni, medicinski, psihološki, sociološki, antropološki) kaže na zelo širok nabor načinov razmišljanja in obravnave ter tudi na zelo veliko skupin, ki so lahko marginalizirane. Besedila v zborniku predstavljajo različne možnosti za reševanje problemov, tako denimo prispevki s področja različnih programov za resocializacijo zapornikov (Trening socialnih veščin v zaporih), migrantske krize (Migranti kot »nevarni drugi«), trgovine z ljudmi (Položaj žrtev trgovine z ljudmi) ipd. V zborniku so dela raziskovalcev iz različnih kulturnih in znanstvenoraziskovalnih okolij (npr. fakulteta za kriminalistiko, kriminologijo in varnostne vede, filozofska fakulteta, edukacijsko-rehabilitacijska fakulteta, fakulteta za politične vede, ekonomska fakulteta, klinika za bolezni odvisnosti, ustavno sodišče ...), kar daje vpogled tako v različne kulturne prakse kot v različne pravne in strokovne rešitve (socialno delo, socialna pedagogika). Različne države se s problemi družbene izločenosti soočajo na različne načine, skladno s svojim gospodarskim, pravnim in kulturnim okvirom. Lahko bi rekli, da je problematika še veliko bolj kompleksna v državah, ki so v tranziciji.

Zbornik je sporočilo o možnosti preventivnega delovanja, iskanju smernic za razvoj novih praks, ki zmanjšujejo izključenost, in hkrati kaže na odgovornost znanstvenikov, da prispevajo k družbeni kakovosti, blagostanju in povezanosti. Prihodnje leto (2020) bo že peta mednarodna konferenca. Vse bolj se izrisuje potreba, da v negotovih in nepredvidljivih ter zelo kompleksnih časih znanstvena skupnost išče rešitve za izzive sodobnih družb. Po objavljenih besedilih sklepamo, da je ustrezen odgovor sodelovanje vseh akterjev, zasnovano na solidarnosti. Eden od tako imenovanih akterjev je tudi akademska skupnost, od katere se pričakuje tudi dejavno iskanje možnosti za družbeno solidarnost.

Aleksandra Šindić